

به نام خدا

مدیریت شهری پایدار: چالش ها و راهکارها

مؤلف:

سعید رنجکش

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه : رنجکش، سعید، ۱۳۶۷-

عنوان و نام پدیدآور : مدیریت شهری پایدار: چالش ها و راهکارها/مولف سعید رنجکش.

مشخصات نشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.

مشخصات ظاهری : ۱۰۸ص.

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۷۵۸-۴

وضعیت فهرست نویسی : فیپا

یادداشت : کتابنامه:ص. [۱۰۵]-۱۰۸.

موضوع : شهرداری

خدمات شهری -- مدیریت

توسعه پایدار شهری

برنامه ریزی شهری

توسعه پایدار شهری -- مشارکت شهروندان

Municipal government

Municipal services-- Management

Sustainable urban development

City planning

Sustainable urban development -- Citizen participation

رده بندی کنگره : JS۷۸

رده بندی دیویی : ۳۲۰/۸۵

شماره کتابشناسی ملی : ۹۹۳۵۹۳۶

اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

نام کتاب : مدیریت شهری پایدار: چالش ها و راهکارها

مولف : سعید رنجکش

ناشر : انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)

صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول - ۱۴۰۳

چاپ : زبرجد

قیمت : ۱۰۸۰۰۰ تومان

فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :

<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۷۵۸-۴

تلفن مرکز پخش : ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

انتشارات ارسطو

چاپ و نشر ایران
Chaponashr.ir

فهرست

فصل اول: مفاهیم و اصول مدیریت شهری پایدار ۱۳

تعریف مدیریت شهری پایدار: ۱۳

اهداف و اهمیت پایداری در مدیریت شهری: ۱۴

اهداف پایداری در مدیریت شهری ۱۴

اهمیت پایداری در مدیریت شهری ۱۵

شاخص‌های اصلی توسعه پایدار شهری: ۱۷

تفاوت مدیریت شهری سنتی و پایدار: ۱۹

نقش جوامع محلی در تحقق مدیریت پایدار شهری: ۲۲

رویکردهای نوین در مدیریت پایدار شهرها: ۲۶

فصل دوم: چالش‌های زیست‌محیطی در مدیریت شهری پایدار: ۳۱

تغییرات اقلیمی و تاثیر آن بر شهرها: ۳۳

مدیریت پسماندها و بازیافت در شهرهای پایدار: ۳۶

نمونه‌های موفق مدیریت پسماند در شهرهای پایدار ۳۸

آلودگی هوا و آب در محیط‌های شهری ۳۹

کاهش منابع طبیعی و بحران انرژی ۳۹

از بین رفتن فضاهای سبز شهری ۴۰

شهرنشینی بی‌روبه و تاثیر آن بر محیط زیست ۴۰

فصل سوم: چالش‌های اجتماعی و فرهنگی در مدیریت شهری پایدار: ۴۳

نابرابری اجتماعی و دسترسی به خدمات شهری: ۴۶

نقش فرهنگ در مدیریت شهری پایدار: ۴۶

مهاجرت‌های داخلی و خارجی و تاثیر آن بر شهرها: ۴۷

افزایش جمعیت و فشار بر زیرساخت‌ها ۴۷

تنوع فرهنگی و اجتماعی ۴۸

افزایش فقر و نابرابری‌های اجتماعی ۴۸

تأثیر بر بازار کار و اقتصادی ۴۸

چالش‌های اجتماعی و امنیتی ۴۹

تأثیر بر کیفیت زندگی و محیط زیست ۴۹

توسعه جوامع محلی و تقویت سرمایه اجتماعی: ۴۹

توسعه جوامع محلی ۵۰

تقویت سرمایه اجتماعی ۵۰

رابطه توسعه جوامع محلی و سرمایه اجتماعی ۵۰

چالش‌ها و فرصت‌ها در تقویت سرمایه اجتماعی ۵۱

- مسئله حاشیه‌نشینی و راهکارهای رفع آن: ۵۱
- علل حاشیه‌نشینی ۵۲
- راهکارهای رفع حاشیه‌نشینی ۵۳
- تاثیر فناوری‌های نوین بر تغییر سبک زندگی شهری: ۵۴
- هوشمندسازی شهرها ۵۴
- تغییر در الگوهای حمل‌ونقل ۵۵
- تغییر در نحوه کار و تعاملات اجتماعی ۵۵
- دسترس‌پذیری بهتر خدمات ۵۶
- توسعه فضاهای عمومی و مجازی ۵۶
- توسعه و استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر ۵۶
- چالش‌ها و نگرانی‌های امنیتی و حریم خصوصی ۵۷
- فصل چهارم: چالش‌های اقتصادی در مدیریت شهری پایدار: ۵۹**
- کمبود منابع مالی ۵۹
- وابستگی به درآمدهای پایدار ۵۹
- مدیریت هزینه‌های زیرساختی ۶۰
- افزایش هزینه‌های انرژی و منابع طبیعی ۶۰
- پایین بودن بهره‌وری اقتصادی ۶۰

- ۶۰ نابرابری اقتصادی و اجتماعی
- ۶۱ افزایش هزینه‌های اجتماعی
- ۶۱ تأثیرات اقتصادی تغییرات اقلیمی
- ۶۱ توسعه پایدار و مشارکت بخش خصوصی
- ۶۲ تأمین منابع مالی برای پروژه‌های پایدار:
- ۶۲ سرمایه‌گذاری دولتی
- ۶۲ مشارکت بخش خصوصی (PPP)
- ۶۳ سرمایه‌گذاری اجتماعی و خیریه‌ها
- ۶۳ اعتبارات و وام‌های سبز
- ۶۳ مالیات سبز
- ۶۳ سرمایه‌گذاری در بازارهای مالی
- ۶۴ سرمایه‌گذاری داخلی و جمع‌آوری کمک‌های مردمی
- ۶۴ تأمین مالی از طریق نوآوری‌های مالی
- ۶۴ تشویق به استفاده از تکنولوژی‌های نوین و هوش مصنوعی
- ۶۵ کاهش وابستگی به منابع اقتصادی ناپایدار:
- ۶۵ توسعه منابع انرژی تجدیدپذیر
- ۶۵ تقویت اقتصاد سبز

- توسعه زیرساخت‌های پایدار ۶۶
- اقتصاد چرخشی (Circular Economy) ۶۶
- تنوع‌بخشی به اقتصاد شهری ۶۶
- استفاده از تکنولوژی‌های نوین و ابتکارات ۶۶
- آموزش و آگاهی عمومی ۶۷
- پشتیبانی از پژوهش و توسعه (R&D) ۶۷
- تشویق به مصرف پایدار و مسئولانه ۶۷
- توسعه اقتصاد سبز در شهرها: ۶۸
- انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک ۶۸
- حمل‌ونقل پایدار ۶۸
- کشاورزی ارگانیک و شهری ۶۸
- اقتصاد چرخشی ۶۹
- ساختمان‌های سبز و کارآمد انرژی ۶۹
- مدیریت آب و فاضلاب به‌صورت پایدار ۶۹
- حفاظت از تنوع زیستی و اکوسیستم‌های شهری ۶۹
- ایجاد اشتغال سبز ۷۰
- آموزش و آگاهی عمومی ۷۰

- ۷۰ ایجاد اشتغال پایدار در مدیریت شهری:
- ۷۱ توسعه کارآفرینی محلی
- ۷۱ توسعه مشاغل سبز
- ۷۱ آموزش و توانمندسازی نیروی کار
- ۷۲ حمایت از صنایع خلاق و فرهنگی
- ۷۲ ارتقای زیرساخت‌های شهری و حمل‌ونقل عمومی
- ۷۲ تقویت همکاری‌های دولتی و خصوصی
- ۷۲ حمایت از مشاغل در مناطق حاشیه‌نشین
- ۷۳ توسعه بخش فناوری و نوآوری
- ۷۳ ایجاد اشتغال از طریق بازسازی و بهبود بافت‌های فرسوده
- ۷۳ نقش بخش خصوصی در تحقق اهداف پایدار:
- ۷۴ سرمایه‌گذاری در پروژه‌های زیست‌محیطی و سبز
- ۷۴ ایجاد اشتغال و تقویت اقتصاد محلی
- ۷۴ نوآوری و فناوری برای توسعه پایدار
- ۷۴ مشارکت در مسئولیت‌های اجتماعی و اقدامات بشردوستانه
- ۷۵ توسعه زیرساخت‌های شهری پایدار
- ۷۵ تقویت ظرفیت‌های محلی و کارآفرینی

- تقویت شراکت‌های عمومی-خصوصی (PPP) ۷۵
- پاسخ‌گویی به استانداردهای اخلاقی و زیست‌محیطی ۷۵
- حمایت از سیاست‌ها و برنامه‌های دولتی پایدار ۷۶
- تأثیرات بحران‌های اقتصادی بر شهرها: ۷۶
- کاهش منابع مالی و کاهش سرمایه‌گذاری ۷۶
- افزایش بیکاری و نابرابری‌های اجتماعی ۷۷
- افزایش فقر و کاهش کیفیت زندگی ۷۷
- افزایش مهاجرت داخلی و کاهش جذب مهاجران خارجی ۷۷
- کاهش کیفیت خدمات شهری و مشکلات زیربنایی ۷۸
- افزایش نابرابری‌های فضایی در شهرها ۷۸
- افزایش فشار بر سیستم‌های بهداشتی و اجتماعی ۷۸
- افزایش نارضایتی اجتماعی و شورش‌های شهری ۷۸
- تأثیرات بلندمدت بر توسعه شهری ۷۹
- فصل پنجم: راهکارهای فناوری و نوآوری در مدیریت شهری پایدار: ۸۱**
- استفاده از فناوری‌های هوشمند در شهرها: ۸۲
- اینترنت اشیاء و تأثیر آن بر مدیریت شهری: ۸۴
- نقش هوش مصنوعی در مدیریت پایدار: ۸۶

- ۸۸..... حمل و نقل پایدار و تکنولوژی‌های جدید:
- ۸۸..... خودروهایی برقی (EV):
- ۸۹..... حمل‌ونقل خودران:
- ۸۹..... سیستم‌های حمل‌ونقل هوشمند (ITS):
- ۸۹..... حمل‌ونقل اشتراکی (SharedMobility):
- ۸۹..... دوچرخه‌سواری و حمل‌ونقل دوچرخه‌ای هوشمند:
- ۹۰..... حمل‌ونقل عمومی سبز:
- ۹۰..... حمل‌ونقل ترکیبی (Mobility as a Service - MaaS):
- ۹۰..... انرژی‌های تجدیدپذیر و شارژ سریع:
- ۹۱..... انرژی‌های تجدیدپذیر در سیستم شهری:
- ۹۲..... توسعه زیرساخت‌های دیجیتال برای شهرهای پایدار:
- ۹۵..... فصل ششم: سیاست‌ها و برنامه‌ریزی برای مدیریت شهری پایدار**
- ۹۵..... تدوین سیاست‌های کلان برای پایداری شهری
- ۹۵..... همکاری‌های بین‌المللی در مدیریت پایدار شهرها
- ۹۶..... برنامه‌ریزی مشارکتی و نقش جامعه مدنی
- ۹۶..... اصول طراحی شهری برای تحقق پایداری
- ۹۶..... مدیریت بحران در شهرهای پایدار

نقش آموزش و آگاهی‌بخشی در مدیریت شهری ۹۷

فصل هفتم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات ۹۹

خلاصه‌ای از چالش‌های مطرح‌شده ۹۹

راهکارهای کلیدی برای مدیریت شهری پایدار ۹۹

اهمیت مشارکت بین بخشی در مدیریت پایدار ۱۰۰

نقش نوآوری در دستیابی به شهرهای پایدار ۱۰۰

پیشنهادات اجرایی برای مدیران و سیاست‌گذاران ۱۰۰

چشم‌انداز آینده مدیریت شهری پایدار ۱۰۱

منابع: ۱۰۵

منابع فارسی: ۱۰۵

سایت‌ها: ۱۰۷

فصل اول:

مفاهیم و اصول مدیریت شهری پایدار

تعریف مدیریت شهری پایدار:

مدیریت شهری پایدار به مجموعه‌ای از سیاست‌ها، برنامه‌ها و فعالیت‌هایی اطلاق می‌شود که هدف آن‌ها حفظ تعادل میان توسعه شهری و حفاظت از منابع طبیعی است. این نوع مدیریت به گونه‌ای طراحی شده است که همزمان با رفع نیازهای حال حاضر، فرصت‌ها و منابع برای نسل‌های آینده حفظ شود (صالحی، ۱۳۹۹). مدیریت شهری پایدار رویکردی جامع‌نگر است که سه بُعد اساسی توسعه پایدار یعنی اقتصاد، جامعه و محیط‌زیست را در بر می‌گیرد.

یکی از اصول کلیدی در مدیریت شهری پایدار، تأکید بر استفاده بهینه از منابع است. این امر شامل مدیریت انرژی، کاهش پسماندها و ارتقای بهره‌وری زیرساخت‌های شهری می‌شود. برای مثال، در زمینه حمل‌ونقل شهری، استفاده از وسایل نقلیه عمومی، دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی، از رویکردهای مؤثر در کاهش آلودگی و مصرف انرژی به شمار می‌آیند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸).

علاوه بر این، مشارکت شهروندان یکی از ارکان اصلی مدیریت پایدار شهری است. شهروندان به‌عنوان اصلی‌ترین ذی‌نفعان محیط‌های شهری، نقش حیاتی در تحقق اهداف پایداری دارند. از طریق آموزش و آگاهی‌بخشی، شهروندان می‌توانند در تصمیم‌گیری‌های مرتبط با محیط‌زیست، حفاظت از منابع طبیعی و کاهش آلودگی‌های محیطی مشارکت فعال داشته باشند (رضایی، ۱۴۰۰).

مدیریت شهری پایدار همچنین به مسئله عدالت اجتماعی توجه ویژه‌ای دارد. این موضوع شامل دسترسی برابر به خدمات شهری مانند آموزش، بهداشت و حمل‌ونقل عمومی است. ایجاد فرصت‌های برابر برای تمامی اقشار جامعه، به کاهش نابرابری‌ها و ارتقای همبستگی اجتماعی

کمک می‌کند. از سوی دیگر، توجه به فرهنگ و هویت محلی از دیگر مؤلفه‌های این نوع مدیریت است که منجر به تقویت احساس تعلق به محیط شهری می‌شود (زاهدی، ۱۴۰۱).

از نظر محیط‌زیستی، مدیریت شهری پایدار به دنبال کاهش اثرات منفی فعالیت‌های انسانی بر طبیعت است. توسعه فضاهای سبز شهری، مدیریت آب و انرژی، و کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی از جمله راهبردهای مهم در این زمینه محسوب می‌شوند. برای مثال، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر مانند انرژی خورشیدی و بادی می‌تواند به کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی و کاهش گازهای گلخانه‌ای کمک کند (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۷).

مدیریت شهری پایدار همچنین بر ایجاد زیرساخت‌های هوشمند و کارآمد تأکید دارد. توسعه شهرهای هوشمند که از فناوری‌هایی مانند اینترنت اشیا (IoT) و هوش مصنوعی بهره می‌برند، به بهبود مدیریت منابع، کاهش هزینه‌ها و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان منجر می‌شود. این نوع زیرساخت‌ها با استفاده از داده‌های جمع‌آوری شده، امکان تصمیم‌گیری‌های دقیق‌تر و مدیریت بهتر منابع را فراهم می‌کنند (کریم‌پور، ۱۴۰۰).

در نهایت، مدیریت شهری پایدار به‌عنوان یک مفهوم گسترده، نیازمند همکاری تمامی ذی‌نفعان از جمله دولت‌ها، نهادهای محلی، بخش خصوصی و شهروندان است. تحقق این نوع مدیریت مستلزم برنامه‌ریزی‌های بلندمدت، پایش مستمر و انعطاف‌پذیری در مواجهه با تغییرات محیطی و اجتماعی است (عباسی، ۱۳۹۹).

اهداف و اهمیت پایداری در مدیریت شهری:

اهداف پایداری در مدیریت شهری

مدیریت شهری پایدار اهداف گسترده‌ای را دنبال می‌کند که هر یک در راستای بهبود کیفیت زندگی شهروندان و حفظ منابع طبیعی برای نسل‌های آینده طراحی شده‌اند. این اهداف شامل موارد زیر می‌شوند:

۱. حفاظت از منابع طبیعی

یکی از اهداف اصلی مدیریت شهری پایدار، حفظ منابع طبیعی مانند آب، خاک و هوا است.

این هدف از طریق کاهش بهره‌برداری بی‌رویه از منابع و به‌کارگیری فناوری‌های نوین برای بهره‌وری بیشتر قابل دستیابی است (صالحی، ۱۳۹۹).

۲. کاهش آلودگی محیط‌زیست

مدیریت شهری پایدار تلاش می‌کند تا آلودگی هوا، آب و خاک را کاهش دهد. برای مثال، استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و کاهش گازهای گلخانه‌ای از جمله راهبردهای مؤثر در این زمینه است (زاهدی، ۱۴۰۱).

۳. ارتقای عدالت اجتماعی

ایجاد دسترسی برابر به خدمات شهری مانند حمل‌ونقل عمومی، آموزش و بهداشت، یکی دیگر از اهداف اصلی پایداری است. این موضوع به کاهش نابرابری‌های اجتماعی و ارتقای همبستگی اجتماعی کمک می‌کند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸).

۴. ارتقای کیفیت زندگی شهروندان

مدیریت شهری پایدار به دنبال بهبود استانداردهای زندگی از طریق توسعه زیرساخت‌های کارآمد، ایجاد فضاهای سبز و ارتقای خدمات عمومی است (کریم‌پور، ۱۴۰۰).

۵. مدیریت بحران‌های زیست‌محیطی و اجتماعی

یکی دیگر از اهداف این رویکرد، آمادگی برای مواجهه با بحران‌هایی مانند تغییرات اقلیمی، بلایای طبیعی و مسائل اجتماعی مانند مهاجرت و افزایش جمعیت شهری است (رضایی، ۱۴۰۰).

اهمیت پایداری در مدیریت شهری

پایداری در مدیریت شهری از اهمیت بسیاری برخوردار است، زیرا روند رو به رشد شهرنشینی چالش‌های زیادی را برای محیط‌های شهری ایجاد کرده است. اهمیت این موضوع به دلایل زیر برجسته می‌شود:

۱. مقابله با رشد سریع شهرنشینی

افزایش جمعیت شهری و گسترش بی‌رویه شهرها فشار زیادی بر منابع طبیعی و

زیرساخت‌های شهری وارد می‌کند. مدیریت پایدار شهری با ایجاد تعادل میان توسعه و حفاظت از محیط‌زیست به مقابله با این چالش‌ها کمک می‌کند (عباسی، ۱۳۹۹).

۲. تأثیر بر سلامت و رفاه شهروندان

پایداری در مدیریت شهری تأثیر مستقیم بر سلامت جسمی و روانی شهروندان دارد. کاهش آلودگی‌ها و ایجاد فضاهای سبز به بهبود شرایط زیستی و افزایش رضایت شهروندان کمک می‌کند (زاهدی، ۱۴۰۱).

۳. حفظ منابع برای نسل‌های آینده

مدیریت شهری پایدار تضمین می‌کند که منابع طبیعی برای نسل‌های آینده حفظ شده و توسعه کنونی باعث تخریب آن‌ها نشود (کازمی و همکاران، ۱۳۹۷).

۴. پاسخ به تغییرات اقلیمی

با توجه به اثرات مخرب تغییرات اقلیمی بر شهرها، مدیریت پایدار شهری به کاهش این اثرات از طریق بهره‌گیری از انرژی‌های پاک و طراحی زیرساخت‌های مقاوم کمک می‌کند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸).

۵. تقویت مشارکت شهروندی

اهمیت پایداری در مدیریت شهری در تقویت نقش شهروندان در فرآیند تصمیم‌گیری و اجرای سیاست‌های مرتبط با محیط‌زیست و خدمات شهری نهفته است. این موضوع باعث افزایش حس تعلق و مسئولیت‌پذیری شهروندان می‌شود (کریم‌پور، ۱۴۰۰).

در مجموع، اهداف و اهمیت پایداری در مدیریت شهری نشان‌دهنده نقش کلیدی این رویکرد در ایجاد محیط‌های شهری مطلوب، کارآمد و پایدار است که هم برای نسل حاضر و هم آینده سودمند باشد.

شاخص‌های اصلی توسعه پایدار شهری:

توسعه پایدار شهری نیازمند ارزیابی و پایش مستمر است که از طریق شاخص‌های کلیدی قابل اندازه‌گیری می‌باشد. این شاخص‌ها، ابزارهایی برای سنجش میزان موفقیت شهرها در دستیابی به اهداف پایداری و شناسایی نقاط ضعف و قوت آن‌ها هستند. مهم‌ترین شاخص‌های توسعه پایدار شهری به شرح زیر هستند:

۱. شاخص‌های زیست‌محیطی

این شاخص‌ها به ارزیابی تأثیر فعالیت‌های شهری بر محیط‌زیست و تلاش‌ها برای حفظ منابع طبیعی می‌پردازند:

- **کیفیت هوا:** میزان آلاینده‌های هوا مانند CO_2 ، SO_2 و ذرات معلق. کیفیت بالای هوا نشان‌دهنده مدیریت کارآمد زیست‌محیطی است (صالحی، ۱۳۹۹).
- **مدیریت پسماند:** نسبت بازیافت زباله‌های شهری و کاهش تولید پسماند. شهرهای پایدار سیستم‌های مدیریت پسماند مؤثری دارند (محمدی و همکاران، ۱۴۰۰).
- **فضاهای سبز شهری:** مساحت فضاهای سبز به ازای هر نفر، به‌عنوان عاملی برای بهبود کیفیت زندگی و کاهش آلودگی هوا (زاهدی، ۱۴۰۱).
- **مصرف انرژی:** سهم انرژی‌های تجدیدپذیر در مصرف کل و میزان بهره‌وری انرژی در شهرها.

۲. شاخص‌های اجتماعی

این شاخص‌ها بر کیفیت زندگی شهروندان و عدالت اجتماعی تأکید دارند:

- **دسترسی به خدمات شهری:** میزان دسترسی شهروندان به خدمات آموزشی، بهداشتی، حمل‌ونقل عمومی و زیرساخت‌های فرهنگی (عباسی، ۱۳۹۸).
- **مشارکت اجتماعی:** میزان مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌های محلی و مدیریت شهری.

- امنیت اجتماعی: نرخ جرایم و احساس امنیت شهروندان در مناطق مختلف شهر (کریم‌پور، ۱۴۰۰).
- آموزش و آگاهی: سطح سواد و آگاهی زیست‌محیطی شهروندان.

۳. شاخص‌های اقتصادی

- این شاخص‌ها توانایی اقتصادی شهرها برای حمایت از توسعه پایدار را اندازه‌گیری می‌کنند:
- اشتغال‌زایی: نرخ بیکاری و میزان فرصت‌های شغلی ایجادشده در بخش‌های مختلف اقتصادی (رضایی، ۱۴۰۰).
 - تنوع اقتصادی: میزان وابستگی شهر به صنایع خاص و سطح توسعه صنایع پایدار.
 - زیرساخت‌های اقتصادی: کیفیت و کارآمدی زیرساخت‌های شهری مانند حمل‌ونقل، ارتباطات و انرژی (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸).

۴. شاخص‌های کالبدی و زیرساختی

- این شاخص‌ها به نحوه طراحی و مدیریت فضاهای شهری و زیرساخت‌ها مربوط می‌شوند:
- تراکم شهری: نسبت جمعیت به مساحت شهری، که باید تعادل بین تراکم و کیفیت زندگی رعایت شود (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۷).
 - حمل‌ونقل پایدار: سهم استفاده از حمل‌ونقل عمومی، دوچرخه و پیاده‌روی در جابه‌جایی‌های شهری.
 - کیفیت ساختمان‌ها: میزان استفاده از فناوری‌های نوین در ساختمان‌سازی برای کاهش مصرف انرژی و افزایش دوام (زاهدی، ۱۴۰۱).

۵. شاخص‌های حکمرانی و مدیریت شهری

این شاخص‌ها بر نحوه مدیریت و سیاست‌گذاری شهرها تأکید دارند:

- **شفافیت و پاسخگویی:** میزان شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها و پاسخگویی به نیازهای شهروندان.
- **همکاری بین‌سازمانی:** سطح هماهنگی بین نهادهای مختلف شهری برای اجرای سیاست‌های پایدار.
- **برنامه‌ریزی بلندمدت:** وجود برنامه‌های جامع و استراتژیک برای دستیابی به اهداف پایداری (عباسی، ۱۳۹۹).

۶. شاخص‌های فرهنگی

- **حفظ هویت محلی:** میزان توجه به فرهنگ و سنت‌های بومی در فرآیند توسعه شهری.
- **آموزش زیست‌محیطی:** برنامه‌های آموزشی برای ارتقای آگاهی شهروندان در حوزه پایداری.

این شاخص‌ها چارچوبی جامع برای تحلیل و برنامه‌ریزی شهری فراهم می‌آورند و کمک می‌کنند تا شهرها به محیط‌هایی کارآمد، زیست‌پذیر و عادلانه تبدیل شوند.

تفاوت مدیریت شهری سنتی و پایدار:

مدیریت شهری در دهه‌های اخیر تغییرات چشمگیری را تجربه کرده است. مدیریت شهری سنتی، که اغلب بر تأمین نیازهای اولیه و توسعه کوتاه‌مدت متمرکز بود، به تدریج جای خود را به مدیریت پایدار داده است که بر نیازهای نسل‌های حال و آینده تأکید دارد.

در ادامه، تفاوت‌های کلیدی بین این دو رویکرد بررسی می‌شود:

۱. رویکرد به منابع طبیعی

- **مدیریت شهری سنتی:**

منابع طبیعی در این رویکرد به‌عنوان ابزارهای مصرفی دیده می‌شوند. استخراج بی‌رویه منابع و عدم توجه به بازسازی آن‌ها از ویژگی‌های اصلی این رویکرد است (صالحی، ۱۳۹۸).

- **مدیریت شهری پایدار:**

تمرکز بر حفظ منابع برای نسل‌های آینده از طریق استفاده منطقی و بهینه از منابع، بازیافت و بهره‌گیری از انرژی‌های تجدیدپذیر (کریم‌پور، ۱۴۰۰).

۲. چشم‌انداز برنامه‌ریزی

- **مدیریت شهری سنتی:**

برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و برطرف کردن نیازهای فوری و مقطعی، بدون در نظر گرفتن اثرات بلندمدت تصمیمات (عباسی، ۱۳۹۹).

- **مدیریت شهری پایدار:**

برنامه‌ریزی بلندمدت با توجه به اثرات اجتماعی، زیست‌محیطی و اقتصادی تصمیمات در آینده.

۳. تمرکز بر زیرساخت‌ها

- **مدیریت شهری سنتی:**

تمرکز بر توسعه زیرساخت‌های فیزیکی مانند جاده‌ها، ساختمان‌ها و شبکه‌های حمل‌ونقل، بدون توجه به اثرات زیست‌محیطی.

- **مدیریت شهری پایدار:**

تمرکز بر زیرساخت‌های سبز، شبکه‌های حمل‌ونقل عمومی پایدار و استفاده از فناوری‌های هوشمند برای کاهش آلودگی و بهینه‌سازی انرژی (زاهدی، ۱۴۰۱).

۴. تعامل با شهروندان

- مدیریت شهری سنتی:
مدیریت متمرکز و بالا به پایین، با کمترین مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها.
- مدیریت شهری پایدار:
تشویق به مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها، ایجاد شفافیت و پاسخگویی در مدیریت شهری (محمدی و همکاران، ۱۴۰۰).

۵. توجه به عدالت اجتماعی

- مدیریت شهری سنتی:
تمرکز بیشتر بر توسعه اقتصادی و رفاه گروه‌های خاص، که منجر به نابرابری‌های اجتماعی می‌شود.
- مدیریت شهری پایدار:
تأکید بر عدالت اجتماعی و توزیع برابر منابع، خدمات و فرصت‌ها میان تمامی اقشار جامعه.

۶. رویکرد به محیط‌زیست

- مدیریت شهری سنتی:
بی‌توجهی به اثرات زیست‌محیطی توسعه و افزایش آلودگی‌ها، با هدف رشد سریع‌تر.
- مدیریت شهری پایدار:
اولویت‌دهی به کاهش آلودگی‌ها، استفاده از مواد بازیافتی و توسعه فضای سبز شهری.

۷. مدیریت بحران‌ها

- مدیریت شهری سنتی:
پاسخ منفعلانه به بحران‌ها مانند سیل، زلزله یا آلودگی، بدون اقدامات پیشگیرانه مؤثر (کاظمی، ۱۳۹۸).

- **مدیریت شهری پایدار:**

رویکرد فعالانه و پیشگیرانه با استفاده از فناوری‌های پیشرفته و برنامه‌ریزی برای کاهش اثرات بحران‌ها.

۸. رویکرد به اقتصاد شهری

- **مدیریت شهری سنتی:**

وابستگی به صنایع سنتی و عدم تنوع در فعالیت‌های اقتصادی.

- **مدیریت شهری پایدار:**

تشویق به تنوع اقتصادی، حمایت از اقتصاد دانش‌بنیان و کسب‌وکارهای پایدار (رضایی، ۱۳۹۹).

۹. حفظ هویت فرهنگی

- **مدیریت شهری سنتی:**

کم‌توجهی به هویت فرهنگی و سنت‌های محلی در فرآیند توسعه شهری.

- **مدیریت شهری پایدار:**

توجه به حفظ هویت فرهنگی و ادغام آن با مدرن‌سازی شهری.

مدیریت شهری پایدار، برخلاف مدیریت سنتی، دیدگاهی جامع‌تر و چندبعدی دارد که هدف آن، ایجاد تعادل میان نیازهای اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی است. این تغییر رویکرد می‌تواند به ایجاد شهرهایی زیست‌پذیرتر و عادلانه‌تر منجر شود.

نقش جوامع محلی در تحقق مدیریت پایدار شهری:

جوامع محلی به‌عنوان یکی از ارکان اصلی مدیریت شهری پایدار، نقش برجسته‌ای در تحقق اهداف توسعه پایدار دارند. مشارکت مردمی و نقش‌آفرینی آن‌ها در فرآیندهای تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی، و اجرای سیاست‌های شهری، نه‌تنها به بهبود کیفیت زندگی در شهرها کمک می‌کند، بلکه ضامن موفقیت برنامه‌های پایدار شهری نیز محسوب می‌شود.

۱. مشارکت در تصمیم‌گیری‌های شهری

• توضیح:

جوامع محلی می‌توانند با ارائه بازخوردهای مبتنی بر نیازها و مسائل واقعی خود، مدیران شهری را در تصمیم‌گیری‌های دقیق‌تر یاری دهند.

• نمونه:

شهروندان محلی از طریق انجمن‌ها و شوراهای محلی، پیشنهادهایی برای توسعه فضای سبز شهری یا بهبود حمل‌ونقل عمومی ارائه می‌دهند (امیری، ۱۳۹۹).

۲. تقویت حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی

• توضیح:

مشارکت فعال جوامع محلی در اجرای طرح‌های شهری، حس مسئولیت‌پذیری را تقویت کرده و سبب می‌شود که افراد به حفاظت از محیط‌زیست و منابع شهری بیشتر توجه کنند.

• مثال:

تشکیل گروه‌های داوطلب برای جمع‌آوری زباله یا نگهداری از پارک‌های محلی (رستمی، ۱۴۰۰).

۳. حفظ و تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی

• توضیح:

جوامع محلی با مشارکت در حفظ میراث فرهنگی و سنت‌های منطقه‌ای، به تقویت هویت شهری کمک کرده و از تخریب ارزش‌های فرهنگی جلوگیری می‌کنند.

• نمونه:

مشارکت مردم در جشنواره‌های محلی که با هدف ارتقاء فرهنگ بومی برگزار می‌شود (کاظمی، ۱۳۹۸).

۴. آگاهی‌بخشی و آموزش محیط‌زیستی

- توضیح:

جوامع محلی می‌توانند نقش مهمی در آموزش اصول پایداری به دیگر افراد جامعه ایفا کنند. این آموزش‌ها می‌توانند از طریق مدارس محلی، کارگاه‌ها، و جلسات عمومی انجام شوند.

- مثال:

برگزاری کارگاه‌هایی درباره کاهش مصرف انرژی و استفاده از منابع تجدیدپذیر (صالحی، ۱۴۰۱).

۵. تقویت نظارت مردمی بر مدیریت شهری

- توضیح:

حضور فعال جوامع محلی در نظارت بر اجرای پروژه‌های شهری، سبب افزایش شفافیت و پاسخگویی مدیران می‌شود.

- نمونه:

گزارش مشکلات زیرساختی مانند نشت آب یا خرابی معابر از سوی شهروندان به مدیران شهری (محمدی، ۱۴۰۰).

۶. پیشگیری از بحران‌های شهری

- توضیح:

جوامع محلی با ارائه اطلاعات دقیق از شرایط منطقه، می‌توانند در پیشگیری از بحران‌هایی مانند سیل، آتش‌سوزی یا زلزله نقش‌آفرینی کنند.

- مثال:

تشکیل گروه‌های محلی مدیریت بحران برای واکنش سریع به حوادث طبیعی (عباسی، ۱۳۹۹).